

4. 8. 2011

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Moderace výše smluvní pokuty versus neplatnost smluvní pokuty pro rozpor s dobrými mravy v obchodněprávních vztazích

Účastníci soukromých závazkových vztahů mají možnost zajistit řádné plnění sjednaných povinností několika zajišťovacími prostředky. Jedním z nejběžněji používaných zajišťovacích institutů je smluvní pokuta, kterou je povinna zaplatit smluvní strana porušující smluvní povinnost ve prospěch druhé smluvní strany. Smluvní pokuta je upravena jak v občanském zákoníku, tak i v obchodním zákoníku pro účely zajištění obchodněprávních vztahů. Již na několika místech bylo pojednáno o rozdílech mezi smluvní pokutou v občanskoprávních a v obchodněprávních vztazích, proto se v tomto článku zabýváme pouze otázkou, kdy je soud oprávněn v obchodněprávních vztazích smluvní pokutu snížit a kdy je sjednaná smluvní pokuta jako taková neplatná.

Pro obchodní závazkové vztahy se v ustanovení § 301 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, přiznává oprávnění soudu ke snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti. Snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty je možné až do výše škody vzniklé do doby soudního rozhodnutí v důsledku porušení smluvní povinnosti, jejíž dodržení smluvní pokuta mezi smluvními stranami zajišťuje. Na rozdíl od sjednané nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty v občanskoprávních vztazích nestíhá primárně nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu v obchodněprávních vztazích absolutní neplatnost pro rozpor s ustanovením § 39 občanského zákoníku. Vzhledem k tomu, že soud je v konkrétním obchodněprávním vztahu oprávněn snížit sjednanou smluvní pokutu bez ohledu na skutečnost, zda některý z účastníků použití moderačního práva soudu navrhne (k tomu srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Cdo 3853/2007), a to až na výši vzniklé škody poškozené smluvní strany, která samozřejmě nemusí vždy vzniknout, zůstává k posouzení, zda je v obchodněprávních vztazích fakticky aplikovatelný institut absolutní neplatnosti ujednání zakotvujícího nepřiměřenou smluvní pokutu, a pokud ano, ve kterých případech.

Tuto otázku zodpověděl Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 14.10.2009, sp. zn. 31 Cdo 2707/2007, ve kterém uvádí, že „*ujednání o smluvní pokutě v obchodněprávních vztazích je možné posuzovat jako neplatný právní úkon pro rozpor s dobrými mravy podle § 39 obč. zák. pouze v případě, že by se dobrým mravům přičily okolnosti, za kterých byla smluvní pokuta sjednána, a to i případně ve spojení se skutečností, že byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta. Ujednání o smluvní pokutě není však možno v obchodněprávních vztazích považovat za neplatné podle § 39 obč. zák. pouze z důvodu nepřiměřenosti sjednané výše smluvní pokuty.*“
Posledním významnějším judikátem, který řešil obdobnou otázku, je rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

ze dne 22. února 2011, sp. zn. 23 Cdo 4286/2009, který odkázal na citované rozhodnutí a potvrdil stejný závěr a doplnil, že *pouze z důvodu sjednané nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty nelze považovat toto ujednání za neplatné pro rozpor s dobrými mravy, stejně tak skutečnost, že byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta neodůvodňuje aplikaci § 265 obch. zák., tedy že by výkon práva byl v rozporu s poctivým obchodním stykem.*“

S ohledem na výše uvedené závěry je patrné, že ustanovení § 301 obchodního zákoníku je ustanovením speciálním k ustanovení § 39 občanského zákoníku, které se aplikuje na konkrétní případy spočívající ve sjednání nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty. Zatímco tedy podle úpravy smluvní pokuty v občanskoprávních vztazích je třeba nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu poměřovat s ustanovením § 39 obč. zák., a je tedy třeba posuzovat, zda tento právní úkon není neplatný, neboť se přičí dobrým mravům, ujednání o smluvní pokutě v obchodněprávních vztazích je možné posuzovat jako neplatný právní úkon pro rozpor s dobrými mravy podle § 39 obč. zák. pouze v případě, že by se dobrým mravům přičily okolnosti, za kterých byla smluvní pokuta sjednána, a to i případně ve spojení se skutečností, že byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta. Nejvyšší soud ČR však v citovaných rozhodnutích blíže nespecifikuje ani nerozvádí okruh okolností, které se přičí dobrým mravům, k případné specifikaci je nutné vyčkat dalších judikатурních závěrů.

Při posuzování „ne/přiměřenosti“ smluvní pokuty v obchodněprávních vztazích se soud musí nejdříve zabývat otázkou, zda byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta. Obchodní zákoník pro samotné posouzení žádná kritéria nestanoví; proto případná nepřiměřenost smluvní pokuty závisí pouze na volném uvážení soudu. Soud by však měl vždy vycházet z konkrétních okolností případu a posuzovat a přihlídnout zejména k důvodům, které ke sjednání výše smluvní pokuty vedly, jakož i k dalším podstatným okolnostem jednotlivého případu. Dospěje-li soud k závěru, že svého moderačního práva využije, musí posoudit hodnotu a význam zajišťované povinnosti rozhodnou pro rozsah svého moderačního oprávnění, jehož nejnižší hranicí je výše vzniklé škody.

Kromě výše uvedených skutečností je nutné zdůraznit, že uvedené závěry se v obchodněprávních vztazích vztahují pouze na podnikatele. Je-li nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta sjednaná v obchodněprávních vztazích v neprospěch nepodnikatele, který je smluvní stranou obchodněprávní smlouvy, bude tato smluvní pokuta ve smyslu ustanovení § 262 odst. 4 obchodního zákoníku poměřována pouze ustanovením § 39 občanského zákoníku. Dospěje-li soud k závěru, že smluvní pokuta požadovaná po nepodnikateli je nepřiměřeně vysoká, bude taková smluvní pokuta považována za absolutně neplatnou.

Mgr. Lenka Balková

autorka působí v advokátní kanceláři ŠACHTA & PARTNERS, v.o.s. v Praze

[ŠACHTA & PARTNERS, v.o.s.](#)

Radlická 28/663
150 00 Praha 5

Tel.: +420 251 566 005
Fax: +420 251 566 006
e-mail: jurista@jurista.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)